

KIRIM BAHÇESARAY VE ROMANYA KÖSTENCE AĞIZLARINDA +LIK EKİNİN FONKSİYONLARI*

+LIK SUFFIX FUNCTIONS IN CRIMEAN BAKHCHYSARAI AND ROMANIAN CONSTANTA DIALECTS

ФУНКЦИИ АФФИКСА +LIK В КРЫМСКОМ БАХЧИСАРАЙСКОМ И РУМЫНСКОМ КОНСТАНЦКОМ ГОВОРАХ

Nazmiye KIRIMLI*

ÖZ

Çalışmamızın temelinde yer alan Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızları farklı coğrafyada bulunsalar da Kırım Türkçesi Ağızını temsil etmektedirler. Hem Kıpçak, hem Oğuz Türkçesinin dil özelliklerini bulunduran Bahçesaray Ağızı, günümüz Kırım Türkçesi edebi dilinin temelini oluşturmaktadır. Köstence Ağızının dil özellikleri daha çok Kıpçak Türkçesine ait unsurlar içermektedir. 1783'te Kırım'ın işgali ile başlayan göç hareketleri Kırım Türklerinin Romanya bölgesine göç etmelerine neden olmuştur. Kırım Türkleri'nin Romanya'nın Dobruca vilayetine yerleşmesi ile Köstence Ağızı oluşturulmuştur. Bugün Kırım Türkçesi, UNESCO tarafından düzenlenen Tehlike Altındaki Diller Atlası'nda "ciddi tehlike altında" olan diller kategorisinde yer almaktadır. Bahçesaray ve Köstence Ağızlarında geniş olarak kullanılan +LIK ekinin fonksiyonları günümüzdeki dilcilikte tartışmalı görüşlere yol açmaktadır. Dilciler tarafından sıfatlama eklerinin yapım ekleriyle karıştırılarak yapım eklerinin kelimenin anlamını değiştirmek dışında türünü de değiştirdiği ifade edilmektedir. Sonuç olarak bu da dil bilgisi bakımından sıkıntı yaratmaktadır. Hazırladığımız çalışmada +LIK ekinin fonksiyonları Köstence ve Bahçesaray Ağızlarına ait derleme metinlerin tanıklığıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. İnceleme yaptığımız ağızlarda +LIK ekinin kullanımının fazla olduğunu, ayrıca kelime yapımında ve tamlama oluşumunda önemli bir yer aldığını belirtmek isteriz. Söz konusu ekin üstlendiği işlevleri dikkate alınarak önce üst fonksiyonları, sonra bu üst fonksiyonların alt fonksiyonları incelenerek tanımlanacaktır. Ele aldığımız ekin konuşma sırasında meydana gelen ses hadiselerine dayalı bir sıra alt morfemleri tespit edilerek çalışmaya dahil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ek, fonksiyon, yapım eki, sıfatlama eki, Kırım Bahçesaray Ağızı, Romanya Köstence Ağızı

* **Kaynak Gösterim / Citation / Цитата:** Kırimli, N. (2022). Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızlarında +Lık Ekinin Fonksiyonları. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1 (56), 1-16. DOI: 10.17498/kdeniz.1179210

* **ORCID:** [0000-0001-8323-351X](https://orcid.org/0000-0001-8323-351X) Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nazmiyemurtazayeva@gmail.com

Кırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızlarında +LİK Ekinin Fonksiyonları

ABSTRACT

The Crimea Bakhchysarai and Romanian Constanta Dialects, represent Crimean Turkish Dialect even though they are located in different geographies. Bakhchysarai Dialect, which has linguistic features of both Kipchak and Oghuz Turkish languages, forms the basis of today's Crimean Turkish literary language. The linguistic features of the Constanta Dialect mostly contain elements of Kipchak Turkish. Migration movements of Crimean Turks to the Romanian region started after the occupation of Crimea in 1783. With the settlement of the Crimean Turks in the Romanian province of Dobruca, the Constanta Dialect was formed. Today, Crimean Turkish is included in the category of languages under "severely endangered" in the Atlas of Endangered Languages organized by UNESCO. The suffix +*LİK*, which is widely used in Bakhchysarai and Constanta Dialects functions lead to controversial opinion in present linguistic studies. Linguists mix the qualification suffixes with the derivational suffixes, considering that the derivational suffixes except of change the meaning change of the type of the word. As a result, this poses a problem from linguistic perspective. In our study we tried to identify function of the +*LİK* suffix from the compilation texts from Constanta and Bakhchysarai Dialects. We would like to draw attention that the use of the +*LİK* suffix is frequent in the dialects we examined, in addition it also plays an important role in word formation and phrase formation. Considering the functions undertaken by the mentioned suffix, we will start with presentation of research of the main functions of the +*LİK* suffix and will continue with sub-functions. A number of sub-morphemes of the suffix we discussed were determined and included in the study based on the sound changes that occur during speech.

Keywords: suffix, function, derivational suffix, adjective, Crimea Bakhchysarai Dialect, Romanian Constanta Dialects

АННОТАЦИЯ

Несмотря на то, что Крымский Бахчисарайский и Румынский Констанцкий говоры, составляющие основу нашего исследования, расположены в разных географических точках представляют собой один Крымскотатарский диалект. Бахчисарайский говор, имеющий лингвистические черты как Кыпчакского, так и Огузского Тюркского языка, составляет основу современного Крымскотатарского литературного языка. Лингвистические особенности Констанцкого говора в основном содержат элементы Кыпчакского Тюркского языка. Эмиграционная волна, начавшаяся в связи с оккупацией Крыма в 1783 году, привела к миграции Крымских Татар в Румынию. С поселением Крымских Татар в Румынской провинции Добруджа сформировался Констанцкий говор. Сегодня Крымскотатарский язык включен в категорию языков, находящихся в «серьезной опасности» в Атласе Языков Мира Находящихся Под Угрозой Исчезновения, организованном ЮНЕСКО. Функции аффикса +*LİK*, широко используемого в бахчесарайских и константских диалектах, вызывают противоречивые мнения в современной лингвистике. Путая аффиксы прилагательных со словообразующими аффиксами лингвисты утверждают, что словообразующие аффиксы помимо изменения значения слова меняют еще и его тип. В результате это создает проблему с точки зрения грамматики. В подготовленном исследовании мы пытались определить функции аффикса +*LİK* по подборке собранного диалектологического материала, принадлежащего Констанцскому и Бахчесарайскому говорам. Мы хотели бы отметить, что использование аффикса +*LİK* очень распространено в изученных нами говорах, а также, что он играет важную роль в словообразовании и становлении словосочетаний. С учётом функций, выполняемых данным аффиксом, сначала будут изучены и представлены основные функции

аффикса +*LIK*, а затем дополнительные функции этих основных функций. Ряд алломорфов данного аффикса определенных на основе звуковых изменений, возникающих во время речи также были включён в исследование.

Ключевые слова: аффикс, функция, словообразующий аффикс, прилагательный аффикс, Крымский Бахчисарайский Говор, Румынский Констанцкий Говор

1. GİRİŞ

Çalışmamızın temelini oluşturan Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızları farklı coğrafyada bulunmalarına rağmen Kırım Türkçesi Ağzını temsil etmektedirler. Bir taraftan Kırım'da yerleşen ve Kırım Türkçesi edebi dilinin temelini oluşturan Bahçesaray Ağzı ile diğer tarafta Romanya'nın Dobruca bölgesinde konuşulan ve Kırım'ın Çöl Ağzını temsil eden Köstence Ağzı Kırım Türkçesinin belli başlı ağızlarını oluşturmaktadır.

Kırım'ın 1783'te Rusya tarafından işgal edilmesinden sonra ardı kesilmeyen göç hareketleri başlamıştır. Kırım Türkleri genel olarak Anadolu'ya ve Balkanlara, özellikle de Romanya'ya göç etmişlerdir (Özkan, 2008, s. 526). Böylece, Kırım Türkleri'nin Romanya'daki Dobruca vilayetine yerleşmesiyle Köstence Ağzı oluşturulmuştur.

Kırım Türkçesi, UNESCO tarafından düzenlenen Tehlike Altındaki Diller Atlası'nda "ciddi tehlike altında" olan diller kategorisine dahil edilmiştir. (Maşkaraoğlu, 2018, s. 10)

Kırım'da konuşulan ağızlara baktığımızda toplam üç esas ağzı ayırabiliriz: Orta Yolak (Bahçesaray), Çöl ve Yalı Boyu (Güney) Ağzı.

Bahçesaray Ağzı, Anadolu Türkçesi tesirinin görülmesiyle beraber, Kıpçak etkisinin daha baskın görülen Kırım'ın en yaygın ağzıdır. Hem Kıpçak, hem Oğuz dil özelliklerini taşıyan bu ağız, günümüz Kırım Türkçesi edebi dilinin temelini oluşturmaktadır. Oğuz Türkçesinin etkisinin fazla olmasına rağmen Bahçesaray Ağzı, XIV. yüzyıldan bu yana Kırım'da konuşulan Kıpçak Türkçesinin devamı sayılmaktadır (Aydın ve Adzhumerova, 2014, s. 199). Bahçesaray Ağzı Kırım'ın Orta Yolak Ağzının temelini oluşturmaktadır.

Kırım'ın *Çöl Ağzına* ait olan Romanya Köstence Ağzı tamamen Kıpçak özellikleri taşımaktadır. "Karaçay-Malkar, Nogay ve Kumuk Türkçelerine yakındır. Bu ağzı Kırım Nogayları ile Romanya, Bulgaristan ve Türkiye'deki Kırım Türkleri konuşmaktadır." (Aydın, 2018, s. 49)

Yalı Boyu başka adıyla *Güney Ağzı*, Kırım'ın güneyinde Karadeniz kıyısında yaşayan Kırım Türklerin ağzıdır. Türkiye Türkçesine çok yakın olup daha çok Erzurum ağzına benzemektedir. (Aydın ve Adzhumerova, 2014, s. 199)

İncelediğimiz Ağızlarda yer alan +*LIK* ekinin üst ve alt fonksiyonlarını belirlemeden önce dilcilerin bu ekle ilgili sunduğu tanımları ve açıklamaları incelememiz gerekmektedir. Dilcilere göre +*LIK* ekinin durumu şu şekildedir:

Muharrem Ergin (Ergin, 2007, s. 155) +*LIK* ekini sadece yapım fonksiyonunu kaydederek, Türkçenin belli başlı isimden isim yapma eklerinden biri olduğunu, geçici olduğu gibi kalıcı isimler de türediğini belirtmektedir. Bir nesnenin bir vasfını bildirerek sıfat gibi kullanılan isimler yaptığını kaydetmektedir. Ergin,

Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızlarında +LİK Ekinin Fonksiyonları

yapım eki olarak ele aldığı +LİK ekinin asıl fonksiyonlarını yer, alet, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfat türeme olarak sınıflandırmaktadır.

Gürer Gülsevin (Gülsevin, 2007, s. 117-118) +LİK ekinin yalnızca yapım fonksiyonunu belirterek isimler ve sıfatlardan soyut isimler, isimlerden zaman bildiren sıfatlar, devreyi gösteren isimler, meslek, alet ve bitki adları yapan, bir maddenin ne için uygun olduğunu gösteren sıfatlar türediğini açıklamaktadır.

Süer Eker (Eker, 2015, s. 273) de birçok dilcinin yaptığı gibi söz konusu ekin sıfat ya da ad kategorisinde sözcükler yaptığını açıklayarak +LİK ekinin sadece yapım fonksiyonu belirtmektedir.

Mustafa Öner'in (Öner, 2013, s. 36) yaptığı çalışmasında da +LİK eki sadece yapım eki olarak ele alınmaktadır. Ergin'in görüşlerini destekleyerek "ekin tarihi olarak değişmediğini" de ayrıca belirtmektedir.

Vecihe Hatiboğlu (Hatiboğlu, 1981, s. 102-105) +LİK ekinin işlevlerini incelerken yalnızca ekin yapım fonksiyonundan bahseder ve yer adı, soyut ad, ölçü bildiren sözcükler, alet adı, meslek kavramı ve gıysi kavramı gibi adlar kurduğunu açıklamaktadır.

Zeynep Korkmaz (Korkmaz, 2009, s. 55-57) da diğer dilcilerin yaptığı gibi +LİK ekini yapım ekleri başlığı altında inceler ve tahsis işlevli adlar, soyut adlar, alet adları, makam, meslek, ölçü adları gibi işlevlerinden bahseder. Ayrıca, ekin sıfatlama fonksiyonunu göz ardı ederek yapım fonksiyonu olarak incelemektedir: "Zaman gösteren adlara gelen +LİK / +LUK eki, 'o zaman süreci içine giren' anlamında ad ve sıfatlar türetir: *asırlık* (çınar), *günlük* (gazete), *haftalık* (rapor), *aylık* (maaş), *aylık* (dergi), *yıllık*, *yüzyıllık* (dönem)." (Korkmaz, 2009, s. 58)

Dilcilerin genel görüşlerine bakıldığında +LİK ekinin yalnızca bir yapım eki olduğu, isimlerden isim ve sıfat türediği üzerine durulmuştur. Ekin sıfatlama fonksiyonuna değinilmeden 'sıfat türeten' bir ek olarak algılandığı da görülmektedir. Bununla beraber sıfatlama ekleri sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamasını kurmaya yardım eden ekler olarak değerlendirilmemektedir.

Zikri Turan ise diğer dilcilerden farklı görüşlerini öne sürerek sıfatlama eklerinin eklendikleri kelimenin anlamında herhangi bir değişiklik yapmadığını, bu eklerin sıfatlama ekleri olarak tespit edilemediğinden yapım eki olarak algılandığını açıklamaktadır: "Bu sorunun temelini, sıfat/vasıflandırma/ belirtme unsurunun kelimeye ait bir anlam çeşidinden sayılması ve bunun da sıfatlama eklerinin yapım eki sanılmasına yol açması oluşturur. 'Sıfat' bir görev değil kelime türü olarak belirlendiği ve sıfatlama ekleri kelimeden/anlam kökünden bağımsız telakki edilmediği için yapım eklerinden sayılmış, bu da, sıfat tamlamasının 'sıfat türünden bir ismin eksiz' tamlayısıyla kurulan tamlama çeşidi olarak görülmesi sonucunu doğurmuştur" (Turan, 2018, s. 108).

Sıfatlama ekleri dilciler tarafından genel olarak yapım ekleriyle karıştırılmaktadırlar. Yapım eklerinin kelimenin sadece anlamını değil "türünü de değiştirdiği" ifade edilmektedir, bu da dil bilgisi bakımından büyük bir sıkıntı yaratmaktadır. Bunun nedeni de yapım eklerinin sıfat ve zarf türeten ekler olarak gruplandırılmasıdır (Poyraz, 2021, s. 72). Örnek olarak, "gramerde ad ve fiil olarak iki ana bölüm" olduğu belirtilmesine rağmen türetme konusuna gelince ekler "sıfat,

zamir, zarf, edat, bağlaç gibi ad soylu kelimeler türeten ekler” olarak ayrılarak isim başlığı altında sunulmaktadır.” (Korkmaz, 2009, s.118)

Üst fonksiyonu olan ‘isim tamlamasını kuran eklerin alt fonksiyonlardan biri Sıfatlama ekleridir. “Kelimeler, müstakil olan telaffuzlarını birbirlerine karşı koruyan ve anlamlarını münferit olarak algılamayı kolaylaştıran bir telaffuz aralığı süresiyle, önceki tamlayan (yardımcı unsur) sonraki tamlanan (asıl unsur) göreviyle ilişkili olarak sıralanırlar; önceki kelime sonrakine tabidir.” (Turan, 2018, s. 100)

“Tamlamada yardımcı unsur olarak yer alan tamlayan tamlananı nitelik, nicelik vb. ilgilerle tamamlamaktadır. İsim tamlamasını kuran ekler içerisinde yer alan sıfatlama ekleri de ismin sıfat görevinde kullanılmasını sağlayan eklerdir” (Poyraz, 2021, s. 74). Bundan hareketle sıfatlama ekleri yapım eki olarak değerlendirilmemeli ve bir üst fonksiyon olarak sınıflandırılmalıdır.

Sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamalarında tamlayanın aldığı eklerin ‘kategori değişikliği’ ve ‘kelime anlam değişikliği’ temel ilkeleri göz ardı edilerek yapım ekleriyle karıştırıldığı Topçu tarafından da açıkça belirtilmiştir. (Topçu, 2015, s. 600)

“Çiçek+Ø+li bahçe, ev+Ø+siz çocuk, eli sopa+Ø+lı hoca, ekmek+Ø+lik buğday, tel+Ø+li duvak+Ø+lı gelin, vicdan+Ø+sız adam, baklava+Ø+cı mizaç, alay+Ø+cı bakış örneklerindeki ekler yapım eki olarak algılanamaz. Bu örneklerde yapım eki olabilmenin tek şartı olan anlam değişikliğini üstlenen yapım fonksiyonunun bulunmadığı açıktır. Yukarıda söz edilen ekler arasından, sadece sıfat fiillerle, eklendikleri kelimelerin, sonraki kelimelerin sıfatı olarak görevlendiriliyor olmasına bakarak, uyandırdıkları çağrışım açısından ilişkilendirilebilir. Ancak sıfat fiillerle bu ekleri aynı sınıfın içinde değerlendirmemiz mümkün değil. Sıfatlama ekleri zaten isme geldikleri için, sıfat fiillerdeki bu isimleştirme görevi onlarda bulunmaz. İsme, doğrudan doğruya sıfatlandırma görevini yüklemek için eklenen bir üst fonksiyon eki olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu nedenle bu ekler, müstakil bir üst fonksiyon eki olarak sınıflamadaki yerlerini almalıdır.” (Turan, 2007, s. 1850-1851)

Zikri Turan’ın yapım ve sıfatlama ekleriyle ilgili yaptığı açıklamalarından yola çıkarak +LIK ekinin sadece bir yapım eki olarak değil de bir sıfatlama eki olarak da incelenmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

+LIK ekinin fonksiyonları

Yaptığımız bu çalışmada +LIK ekinin Köstence ve Bahçesaray Ağızlarında üstlendiği işlevleri dikkate alınarak üst ve alt fonksiyonları belirlenmiştir. Çalışmamızda kullandığımız örnekler canlı ağızın sesli kayıtlarının yazıya dönüştürülen metninden ayıklanmıştır.

Metinlerimizdeki +LIK eki önce üst fonksiyonlara, sonra bu üst fonksiyonların alt fonksiyonlarına ayrılarak sınıflandırılmıştır.

Kırım Bahçesaray ve Köstence ağızlarında incelediğimiz +LIK eki iki üst fonksiyonla karşımıza çıkmaktadır: *yapım eki* ve *sıfatlama (sıfatlama fonksiyonlu tamlamayı kuran) eki*

Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızlarında +Lık Ekinin Fonksiyonları

1. +LIK ekinin yapım (yapım eki) fonksiyonu

+LIK ekinin kelime türetiminde üstlendiği fonksiyonlarını inceledikten sonra 14 alt fonksiyonunu tespit ettik.

1.1. Kavram adı yapanlar

İsimlerden isim yapan bu ekler genel olarak soyut anlamlı kavram adları türetmektedir.

+(L)I(K)

Ağızlarda Örnekler	ek
üzbeğlerden bir yamanıK'+Ø qormedim (B.A.)	+ıK'
Kayırrikke bosın yahşılıK'+Ø+Ka bosın (B.A.)	+lıK'
şindi uruslağa yahşi bizge yahşi+İ+Ø hamadı (B.A.)	+lī
onnar şı tti oż+līg+Ø+innen bir türlü eskirdiler (K.A.)	+līg
acı+līk+Ø+ke bardıñmı diy (K.A.) Kırımdayım halKımızğa bir+līk+Ø ber (K.A.) Kâydasınız balalıhta oynay cürgen serbest+līk+Ø (K.A.) közim aldında tıra sızılıp etken iygi+līk+ler+im (K.A.)	+lik
çın aytediler turkı aytediler oynay ediler bir+līK'+Ø edı (B.A.)	+līK'
qomunist+līk+Ø romanya müsülmannarı şekkendır (K.A.)	+lik
türklük Kurtulur düşman erer sırtıma kórsem qokte türk bir+līg+Ø+ı bayrağın (K.A.)	+līg
bir+līk+Ø şe yoKtı ø vahte (B.A.) súrdún+līk+Ø+te yihlağanda kelep anam babam rusça bılmıy edig (B.A.) qımı mısafır+līk+Ø+ke kıttı başha qoygə başha yerde haldı qımısı balasın coydı qımısı anasın coydı (B.A.) men tatarman tatarman dünyağa Kól atarman yamanıKtan Kaşarman arú+līk+Ø+nen yaşarman (K.A.) dobroca helgên KalKKa sərbest+līk+Ø bergenner (K.A.)	+līk
u wahıtte bol+lūh+Ø edı er şey ucüz edı (B.A.)	+lūh
unutmayman dobrucanın tatar kóyın háyalın bar+līg+Ø+ımnı yaşattırğan kóyın KalKın ocasın (K.A.)	+līg
üzbekiştanğa qoçırdiler taq vopşım oñımadım raboçı sургun+nıq+Ø+ın (B.A.)	+nıq
ızın bermıy edı bonday askerı oKulunda mili azın+nıK'+Ø+lar üşün oKumaK' (K.A.) yaman+nıK'+Ø+tan Kaşarman arúlıknen yaşarman (K.A.)	+nıK'
qalhozda tütün tizedik sургún+nıh+Ø+ten ével (B.A.)	+nıh

sürgün+ nik +Ø+te ebət üzbekestanın yaŋgöl rayonına tüştüğ (B.A.)	+ <i>nik</i>
sürgün+ nük +Ø+Ø yıllarına epmiş anam babam ber yerde oğırıldığ (B.A.)	+ <i>nük</i>

1.2. Çevre ve etraf adı yapanlar

+*lK*

Ağızlarda Örnekler	ek
kimse bir şi Konışmas ortağa bir lap aytmas bir Kól Kalaba+ lğ +Ø+ı Kórinir (K.A.)	+ <i>lğ</i>
mında da yahşı şükür ende abı orta+ lh +Ø təqaran amannıK'osa (B.A.)	+ <i>lh</i>
yalta yahşı yer dıgıl pek Kalaba+ lK +Ø+Ø şēr (B.A.) millétke ağırlıK'ète özi vės yüz wiŋ tatar yoK'orta+ lK +Ø+ta (B.A.) men istedim ama o ğadar Kalaba+ lK +Ø eş mümkün tuwul cetişmeğe (K.A.)	+ <i>lK</i>
bo orta+ lih +Ø ta Kariştı balam çeşit türlü hağ çeşit türlü dinimizın de bozdılar (B.A.)	+ <i>lih</i>

1.3. Durum, vaziyet ve hal adı yapanlar

Durum, vaziyet ve hal adları kuran bu ekler kavram adlarına çok yakın olup ince bir çizgiyle sınırlanmaktadır. Farklı olarak insanın bulunduğu durumu, sağlığını ve halini belirtmektedir.

+(L)I(K)

Ağızlarda Örnekler	ek
u wahtılada da ēndi aç+ ih ¹ +Ø dā Kúsamız aşha toymay edı (B.A.)	+ <i>ih</i>
aş su azırlana mına arhadaşım alla saw+ li +Ø+ŋ bersin (B.A.)	+ <i>li</i>
tawşan nesi war iken Kasta+ lğ +Ø+ı da yibermediler son bular Kaytıp keldiler (B.A.) ule çok'ıkaye nemeler de bilmim balam na şige de sal+ lğ +Ø+ım yoK' (B.A.) ğadar ta Kastalığ yoğ edı şindi türlü şeşit Kasta+ lğ +Ø şığa (K.A.)	+ <i>lğ</i>
Kasta+ lih +Ø+tan epsi olip kitiler zavalılar alla rahmet elesin (B.A.) aç+ lih +Ø ettik şannar yoğ urba yoğ kirli pasını (B.A.) kəşenin bir wahtında aş+ lih +Ø+tan uyanılır (K.A.) ğadar ta Kasta+ lih +Ø yoğ edı şindi türlü şeşit Kastalığ şığa (K.A.)	+ <i>lih</i>

¹ aç+lık

Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızlarında +Lık Ekinin Fonksiyonları

mında romannarman aru keşinimiz Komsı+lḥ+Ø yapamız zararları timiy (K.A.) şiberekın aşadık bir kún dağa saw+lḥ+Ø+man üyimizde yaşadıK (K.A.)	
ana şu bölünme partiyalar olğanı tekerançih millétke ağır+hK+Ø éte (B.A.) o da bóle bir hasta+hK+Ø+K'a oğradı (B.A.) raKı içken adam çeşit türlü küfar+hK+Ø éte çeşit türlü yaramay şiler ayta (B.A.) er şı berediler bız aç+hK+Ø ta çekmedik ule pek (B.A.) yoK+hK+Ø tā fiharelik u da awle sıhsaş su kibí (B.A.) tez ose aşaganlar birden canı+hK+Ø tüyar (K.A.) Kart apahaylar üyrete edi söra yaşlar da Karşı+hK+Ø bereği bızge (K.A.) şiberekmen kim osse Kasta+hK+Ø nēken bilmes (K.A.) saw+hK+Ø uzur bolsın dep Kart sabige şiberek (K.A.)	+lık
kimsēnen de saw+lik±laşmān erkez de dā bek açuwlandı uña (B.A.)	+lik
ole+lik+Ø+nen bũ küngeceş mīna bũğün de sađ selamet yaşıp yüremis (B.A.) yoKlık tā fihare+lik+Ø u da awle sıhsaş su kibí (B.A.)	+lik
mīna bıldırdan berli kuzden berli saw+luğ+Ø+ım yoğ (B.A.)	+luğ
alla saw+lḥ+Ø bersin balam (B.A.) cenabı alla bızge saw+lḥ+Ø bersin cematmizge balamızğa şağamızğa (K.A.)	+luğ
alla rabim ēnde saw+luK+Ø bersin şükür bē kenimizge (B.A.)	+luK
bonı kiyewı alla saw+lū+Ø+n bersin o ruski armiyada prapırşik çalışa (B.A.)	+lū
ende abı ortalih tēkaran aman+nıK+Ø osa bo ortalih ta Karıştı (B.A.)	+nıK
ballar dedı Kayır+rik+Ø+ke bosın yahşılıKka bosın (B.A.)	+rik
kóyimizde endikiy kişi Kalmadı saw+uḥ+Ø+man bar (K.A.)	+uḥ

1.4. Duygu ve his adları yapanlar

Duygu ve his adları kuran bu ekler insanın yaşadığı başlıca istek, heyecan, hırs, mutluluk, şenlik gibi duygularını ifade etmektedir.

+LI(K)

Ağızlarda Örnekler	ek
ēy bāğām çođ hor+lḥ+Ø kordik canım bağam (B.A.) anasınnan babasına razı+lḥ+Ø sorāp emgen sūtımız elāl etsin dep aç çıha ediler ewden Kızın (B.A.)	+liḥ

peh ħor+ hK +Ø ħordıķ asıl ħorgen ħunnerimizın alla ħımsē ħoıstermesın (B.A.)	+ <i>hK</i>
zor+ hK +Ø+nan ħalıřtırġannar sōn bŭ kōroġlonı (B.A.)	+ <i>hK</i>
bır KārtlıKın yaşlıKta aves+ lig +Ø+i bar (B.A.)	+ <i>lig</i>
anda ulen nemeler ola edi şte řeņ+ lik +ler ādlar (B.A.)	+ <i>lik</i>
talaKa yasaġan ħiři řeņ+ lig +Ø+in sayıbı ħobete pişire sarburma pişire (K.A.)	+ <i>lig</i>
anawu řeņ+ lik +Ø+ten Kızmetin ne zaman pıtkenin bıre bılamaylar (K.A.)	+ <i>lik</i>
o da ħıttı awle ħalıřmā boġaz toK+ lŭ +Ø+na (B.A.)	+ <i>lŭ</i>
pek Kıyın+ nıh +Ø ħektik abu ewun bır paratķā kōtırgēncik (B.A.)	+ <i>nıh</i>
bında kemestın ħor+ hK +Ø ħormedim bayramnarda (B.A.)	+ <i>hK</i>

1.5. Doġal afet adları yapanlar

+*hK*

Aġzlarda Örnekler	ek
mına bi yıl ħordıņis bŭ yaġ ħurġaġ+ lh +Ø oldu (B.A.) ēger on yaġman tŭsse bereket bola sol yaġman KŭrġaK+ lh +Ø bola (K.A.)	+ <i>lh</i>
etsēle ħırg yılı ħırumnı able suwuġ urġan KŭrġaK+ hK +Ø oġan (B.A.)	+ <i>hK</i>

1.6. Meslek adı yapanlar

+*LIK*

Aġzlarda Örnekler	ek
Kālpazan+ lh +Ø+tan tuwul anawŭ anawŭlardan Kaşıp KorKıp kēlġēnner (K.A.) nasradin ocaņı ũyine ħıstyannar Kırsız+ lh +Ø+ġa kēlġēnner (K.A.)	+ <i>lh</i>
ē afız+ hK +Ø+ın yapaberdı a son orıslar kēn son kēne prikratit ettiler (B.A.) menim dayım mında şiy oca+ hK +Ø yasāytanedı (K.A.)	+ <i>hK</i>
onı geroy+ lig +Ø+ı alım aydamaK diyler (B.A.)	+ <i>lig</i>
mında ħoperativaġa kirdim terzi+ lik +Ø+te şiler şefaları edim (K.A.)	+ <i>lik</i>
ekıncı babāņ elinde ũstı ħoban+ hK +Ø yaptı bitŭņ vaKıt (B.A.)	+ <i>hK</i>
muyezzin+ nik +Ø+nı bırıncı yapġan cawit abiyim sora bařġası ta bar (K.A.)	+ <i>nik</i>

Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızlarında +Lık Ekinin Fonksiyonları

1.7. Alan, yer adı yapanlar

Yer adları kuran bu ek, genel olarak özel alan adları ve doğada yer alan adlar kurmaktadır.

+LIK

Ağızlarda Örnekler	ek
bünday dīn mesèlelerin mezar+lh̄+Ø+ħa a kettīler (K.A.)	+lh̄
arafe kıni var u kıni bütün cematnen barabar mezar+lk̄+Ø+Ka varamıs (B.A.)	+lk̄
o yerlerde qop anaw eskı mezar+lk̄+Ø bar bahçesarayda (K.A.)	+lk̄
biraz topraK̄ bar edı bir Kaş aywān at siyer biraz çift+lik̄+Ø (K.A.)	+lik̄
aħşamğace bir çitirman+nıK̄+Ø içne yatKān ek̄isi de (B.A.)	+nıK̄

1.8. Zaman ve süre adları yapanlar

+(l)ıK̄

Ağızlarda Örnekler	ek
aħşam uje Kāran+ıK̄+Ø olğanda maşnalarğa yüklöp mīnawu siren stansasına ketirdile (B.A.)	+ıK̄
saba ertē Kāran+ıK̄+Ø+ta vardıħ anda (B.A.)	+ıK̄
Kāran+lk̄+Ø bolğanda yorğın qoyın sesi tınıp yuKūlarğa dałğanda... (K.A.)	+lk̄

1.9. İnsan hayatının evrelerini gösteren adlar yapanlar

Hayat evrelerini içeren, farklı aşamalarda insanın oluşumunda önemli yer alan ve belli bir dönemleri kapsayan adlar türetmektedir.

+ll(K)

Ağızlarda Örnekler	ek
bala+l̄+Ø+mnan ozım baħp keldım ānā wle ağır qunner (B.A.)	+l̄
yaş+l̄ğ+Ø+ım nedāyın çekışmektēn ğayır ne çalışmaK̄ çalıştım (B.A.) bızım bala+l̄ğ+Ø+ımızda onday şilermen oğraştıK̄ (K.A.) Kız+l̄ğ+Ø+ım qoyde geşirdım pek yaman aru şalıştım (K.A.)	+l̄ğ
tatar+l̄ğ+Ø+ım dođđan da yerim balalıħtan severim (B.A.) yūfāħ+l̄ħ+Ø+tan tap oraza tutūp neme te edik (B.A.) řimdi bala+l̄ħ+Ø+ta eskı künler duyğularnı sızlata (K.A.)	+l̄ħ
şledım om bır sēne onnan sora şige pensiye řıħtım emek+l̄k̄+Ø şundı (K.A.)	+l̄k̄
bır Kārt+l̄k̄+Ø+ın yaş+l̄k̄+Ø+ta avesligi bar ikēn (B.A.) men bala+l̄k̄+Ø+ta men ne ğadār oştım (K.A.) adam aħlı qaş+l̄k̄+Ø yasadım er yerge bardım (K.A.)	+l̄k̄

men bala+ li +Ø+m̄da balam āna seK̄ız doK̄ız yaşnad̄an uzbeklerin K̄apsına var̄ıp çalıştı̄m (B.A.)	+ <i>li</i>
bir K̄ızım bar miraK̄lı genşlikte caş+ liK +Ø+ta ne bosa bola (K.A.)	+ <i>liK</i>
bała+ liK +Ø+ta arK̄adařlar dađıldılar d̄unyađa (K.A.)	+ <i>liK</i>
genş+ liĝ +Ø+im̄ızni bayramd̄ede k̄oyimizde yasadıĝ ciyinnarda talaK̄alarda (K.A.)	+ <i>liĝ</i>
ç̄iK̄aralar akser+ lik +Ø+ten no formasın almaylar (B.A.) genş+ lik +Ø+te caşlıK̄ta ne bosa bola (K.A.)	+ <i>lik</i>

1.10. Eşya ve nesne adı yapanlar

Nesne adı kuran bu ekler genel olarak somut nesnelere veya eşyalar, aletler, meyve adları meydana getirmektedir.

+**LI(K)**

Ağızlarda Örnekle	ek
iş k̄olmek şorap caw+ liĝ +Ø+ın epsın K̄oyasın bohşanı içine (K.A.)	+ <i>liĝ</i>
adamnar yaw+ liK +Ø oȳını diy ed̄i yüzük oyun̄u diy ed̄iler oynay ed̄iler (B.A.)	+ <i>liK</i>
erk̄es tabi ĥaydan iş tapsa ay+ liĥ +lar m̄aş az da (K.A.)	+ <i>liĥ</i>
yeşil+ lik +Ø boĝan yer t̄ul denis boyında sol betinde dağlar terekler (K.A.)	+ <i>lik</i>
men̄i ay+ liK +lar+ım̄ ay āydan āy āydan kes̄eb̄ere kes̄eb̄ere bu (B.A.) o zamanĝı parasimen bir normal̄ ay+ liK +Ø b̄izge bered̄iler (K.A.)	+ <i>liK</i>
yeşil+ liĝ +Ø olmağanda sabaK̄ orıp ket̄iredik şold̄en (K.A.)	+ <i>liĝ</i>
bergi biĝ+ lik +Ø bozar diyler (B.A.)	+ <i>lik</i>
alĝanımnan ay+ li +Ø+ım̄ tut̄ıp ala el̄imden bara tek t̄ükandan sarıyaĝ ala (B.A.)	+ <i>li</i>
ĥıdırlez yahşi yeşil+ lik +Ø i yerge çok̄ K̄alk̄ ciyila (B.A.)	+ <i>lik</i>
yarem bergen yaw+ luĝ +Ø+uĝu saĥladım men coymadım (B.A.) deliK̄annı K̄ızĝa paşta caw+ luĝ +Ø alır ed̄iler (K.A.)	+ <i>luĝ</i>
ewin ĝuz̄el ettirip u k̄oşeden bo k̄oşeḡeçe yaw+ luĥ +lar+n̄en dolarlar (B.A.) premi caw+ luĥ +Ø ver̄ed̄iler k̄omit̄et toplay ed̄i (K.A.)	+ <i>luĥ</i>
bir kat ç̄e saralar içine ver̄ecek bahşını ana bir k̄olmekm̄ı ya bir yaw+ luK +Ø+m̄ı (B.A.)	+ <i>luK</i>
maşınağa caw+ luĥ +Ø baylaymıs (K.A.)	+ <i>luĥ</i>
arabağa şi caw+ luK +Ø ne t̄ip baylaymıs (K.A.)	+ <i>luK</i>
n̄el̄er ĥoyacaĥ pijama ĥoyasın papış ĥoyasın sora āna kel̄in+ nıĝ +Ø neḡe kerek bosa (K.A.)	+ <i>nıĝ</i>

Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağzlarında +Lık Ekinin Fonksiyonları

Kartlara varadılar bīram+nıK+Ø ü wahte ne alıp varacañ (B.A.)	+nıK
anawũ sandıñın içinde olım+nıK+Ø er şıçım yañGan Kaldım çıplaK (B.A.)	+nik

1.11. Görev ve yönetim adları yapanlar +lığ

Ağzlarda Örnekler	ek
iş yiz yıl niKalay ramanoflar padişa+lığ+Ø yapKan (B.A.) mında dā o zman osmanlı imparator+lığ+Ø+1 var (K.A.)	+lığ

1.12. Boy, kavim, topluluk adları yapanlar

+LIK

Ağzlarda Örnekler	ek
tatar+lığ+Ø+ım doğğan da yerim balalıhtan severim onlar da içün çok vañıtlar cılay da cılay yürerim (B.A.)	+lığ
Kırımlıman şiberek ayrılmay birbirinden Kırımlı+lıK+Ø+tan şıKa ayrılsa şiborekten (K.A.)	+lıK
aylanır türk elleri betine tutsağ türk+lük+Ø Kurtülur düşman erer sırtıma (K.A.)	+lük
caşlar Kazahlaştı müsülman+nıñ+Ø+nı da iprata camıge kelmiyeler (K.A.)	+nıñ
oraza tütürmay ediler namaz Kıldirmay ediler Kıyanétler musulman+nıK+Ø+ın stemiyeler (B.A.)	+nıK
müsülman+nıK+Ø+ın bek ümet éte ediler (B.A.)	+nıK

1.13. Yiyecek, yemek adları yapanlar

+lığ

Ağzlarda Örnekler	ek
Kırımların özlerin bar edı aşayt+lığ+Ø+1 özlerin (K.A.)	+lığ

1.14. Şekil, boyut, biçim gibi nitelik adları yapanlar

Nitelik adları kuran bu ekler genel olarak şekil, boyut, biçim, kıvam ve s. vasıf adları oluşturmaktadır.

+LI(K)

Ağzlarda Örnekler	ek
KulaK memesi dayın bolmalı cımşaK+lığ+Ø+1 (K.A.)	+lığ
bir şiyem bolmalı KAlın+lıK+Ø (K.A.)	+lıK

awu Kızın ağır+İr+Ø Kadar altın ala ėkēnner (B.A.)	+lī
qoyımızıñ suwı çoK derēnde edi altmış beř yetmiş beř metre deren+lik+Ø+te (K.A.)	+lik
Kaz abı yerde bīr denē çūKur dıy üç adım olsun dıy uzın+na+Ø+sı diy (B.A.)	+na
ekī adım olsun dıy keñ+nig+Ø+i diy Kaza (B.A.)	+nig

2. +LIK ekinin sıfatlama (sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamasını kuran ekler) fonksiyonu

+LIK ekinin sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamaların türetiminde üstlendiği işlevleri inceledikten sonra 4 alt fonksiyonunu tespit ettik. +LIK ekinin sıfatlama fonksiyonlu örnekleri az sayıda olsa da kullanılmaktadır.

2.1. Aitlik, sahiplik

+LIK

Ağızlarda Örnekler	ek
Kış+Ø+lāğ turşü+Ø Koyar edik (B.A.)	+lāğ
sabağ+Ø+lıh+Ø+Ø ařağān son niyēt etēmis orazānı tutmağā (B.A.)	+lıh
qolmekmı ya bīr yawluKmı ya bīr anter+Ø+lik+Ø+Ø+mı (B.A.)	+lik
tepreş kúnı qureş bolğān meydan+Ø+lİK+Ø+Ø (K.A.)	+lİK
kālīn kele aqşam+Ø+nİK+Ø+Ø kālīn baKa (B.A.)	+nİK

2.2. Nitelik, vasıf

+LIK

Ağızlarda Örnekler	ek
dobrocada bek bayır+Ø+lıh+Ø+Ø şayırlıh yoh (K.A.)	+lıh
mında dobrocada bek bayırlıh şayıır+Ø+lıh+Ø+Ø yoh (K.A.)	+lıh
sasıK+Ø+lİK özbekīstan+Ø+nan farKı yoK (B.A.) u bayırlar bar Kaya+Ø+lİK+Ø+lar var (K.A.)	+lİK
oraza+Ø+lİK+Ø+Ø+ta bīr şi sós tutKasıñ (K.A.)	+lİK
bayır+Ø+lİK+Ø+Ø+ta şayıır+Ø+lİK+Ø+Ø+ta bolğānнар ketkēnner dere boyına (K.A.)	+lİK
çöl+Ø+lik+Ø+Ø barmı Kırımında bo çöl çöl+Ø+lik+Ø+Ø çöl unday terek taw yoK bizim qoy çöl+Ø+lik+Ø+Ø (K.A.)	+lik

2.3. Müddet, süre

Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağızlarında +Lık Ekinin Fonksiyonları

+LİK

Ağızlarda Örnekler	ek
üş sene+Ø+lik muasebeci bir mektéb+Ø yaptım (K.A.)	+lik
awle ömir+Ø+lük+Ø+Ø awle bu savet...hakların horlap keldi (B.A.)	+lük
doğmış alam aKayı unı ömür+Ø+lük vayennı+Ø+dı (B.A.) şündü+Ø+lük+Ø+Ø dedı biñ bereket bersin (K.A.)	+lük
KırK kın+Ø+nuķ bā+Ø+n Kırh çiharıp bızge keldi (B.A.)	+nuķ

2.4. Miktar

+LİK

Ağızlarda Örnekler	ek
üş ay+Ø+lığ+Ø+Ø ekende aldım Katıma menmen cattı dört yaşınaşlı (K.A.)	+lığ
eķi Kapım+Ø+lık+Ø+Ø yasalmalı kışkene (K.A.)	+lık

Sonuç

Köstence ve Bahçesaray ağızlarında morfolojik bakımından inceleme konusu yaptığımız +LİK eki hakkında elde ettiğimiz bilgiler şöyle sıralanabilir:

1. İncelediğimiz ağızlarda +LİK ekinin çok sık kullanıldığını, kelime yapımında ve tamlama oluşumunda önemli bir yer aldığını belirtmek isteriz. Söz konusu ekin konuşma sırasında meydana gelen ses hadiselerine dayalı bir sıra alt morfemlerinin oluştuğunu görebilmekteyiz. Ekin her iki ağızda bazen aynı bazen farklı örneklerle karşımıza çıktığını ve hemen hemen aynı sıklıkla kullanıldığını da ayrıca belirtmek isteriz.

2. Çalışmamızda +LİK ekinin iki üst fonksiyonunu tespit ettik: *yapım eki* ve *sıfatlama* işlevli isim tamlamasını kurma fonksiyonu.

3. +LİK ekinin yapım üst fonksiyonununun 14 alt fonksiyonunu tespit ettik: *kavram adı, çevre ve etraf adları, durum, vaziyet ve hal adları, duygu ve his adları, doğal veya suni afet adları, meslek adları, alan ve yer adları, zaman ve süre kavramı adları, insan hayatının evrelerini gösteren adları, eşya ve nesne adları, görev ve yönetim adları, boy, kavim ve topluluk adları, yiyecek ve yemek adları, şekil, buyut, biçim gibi nitelik adları.*

4. +LİK ekinin sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamasını kuran üst fonksiyonununun 4 alt fonksiyonunu belirledik: *aitlik, sahiplik; nitelik, vasıf; müddet, süre ve miktar.*

Yaptığımız çalışma sonucunda incelediğimiz Köstence ve Bahçesaray ağızlarında +LİK ekinin yapım fonksiyonlu örneklerine çok sayıda karşılaşmamız göze çarpıcıdır. Söz konusu ekin sıfatlama fonksiyonlu isim tamlamalarında kullanılması sınırlı sayıda olsa da dikkat çekicidir.

5. Bir ekin şeklinden dolayı fonksiyon kazanmadığı, bir kelimeye eklenmesine ve üstlendiği fonksiyona göre ayrı olarak değerlendirilmesinin şart olduğu bilinmesi ve kabul edilmesi gerekmektedir. Sıfatlama ekleri bir üst fonksiyon olarak sınıflandırılmalı, yapım eki olarak değerlendirilmemelidir.

İşaretler:

() : Bir sesin ya da şeklin varlığının şartlara bağlı, ihtiyari olduğunu gösterir.

+ : İsme bağlanmayı, isim kategorisini gösterir.

± : Telaffuz edilmeyen ve isimden fiile kategori değişikliğini gösteren bir şeklin varlığını temsil eder.

Ø : Bir gramer unsurunun, telaffuz edilmeyen ancak fonksiyonu korunan şeklini temsil eder.

˘ : Ünlüler üzerinde uzunluğu gösterir.

˘ : Ünlüler üzerinde kısalığı gösterir.

° : Düz ünlüler üzerinde yarı yuvarlaklığı, ünsüzler üzerinde fırlıklığı gösterir.

˘ : Geniş ünlüler üzerinde yarı darlığı gösterir.

˘ : kalın ünlüler üzerinde yarı inceliği, ünsüzler üzerinde palatallığı gösterir.

ə : Arka damakta boğumlanan e sesini gösterir.

Ƙ / Ɠ : Arka damak aşırı patlayıcı bir ünsüzü gösterir.

ƙ / Ɠ : Arka damak ünsüzleri gösterir.

ħ : Arka damak hırıltılı ünsüzü gösterir.

ŋ : Diş geniz damak ünsüzünü gösterir.

w : Dudak damak ünsüzünü gösterir.

KAYNAKÇA

AYDIN, A., & ADZHUMEROVA, R. (2014). Kırımın Halk Yırırlarında Belli Başlı Ses Özellikleri. *Türük Dergisi*, Sayı: 2/4, s.197-218.

AYDIN, A. (2018). Kırım-Tatar Manilerinde Zarf Fiil Ekleri ve Fonksiyonları. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, Cilt:11, Sayı:29, s.48-72.

EKER, S. (2015). *Çağdaş Türk Dili*. (9. Baskı), Ankara: Grafiker Yayınları.

ERGİN, M. (2007). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Dağıtım.

GÜLSEVİN, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

HATİBOĞLU, V. (1981). *Türkçenin Ekleri*. Ankara: TDK Yayınları.

KORKMAZ, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. (3. Baskı), Ankara: TDK Yayınları.

MAŞKARAOĞLU, S. (2018). *Kırım-Tatar Söz Varlığı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.

ÖNER, M. (2013). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*. (2. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kırım Bahçesaray ve Romanya Köstence Ağzlarında +Lık Ekinin Fonksiyonları

- ÖZKAN, N. (2008). Kırım Tatar Türkçesinin Yayılma Alanları, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume: 3/7 Fall 2008, s. 524-554.
- POYRAZ, E. (2021). *Tarihi Kıpçak Türkçesinde Yapım Ekleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- TAKOĞLU, T. (2017). Har-Namede Sıfat Fiil Kategorisi. *Teke*, Sayı: 6/2, s. 644-656.
- TEK, E. (2018). Kendi Gök Kubbemiz'de Isim Tamlaması Kuran Ekler Kategorisi, *Türük Dergisi*, Sayı: 6/12 s. 395-408.
- TOPÇU, Ç. (2012). Eski Türkçeden Günümüz Standart Türkiye Türkçesine - (A/I)G+IIG> -(A/I)GII(G) Eki, *Teke Dergisi*, Sayı: 1/3, s. 23-39.
- TOPÇU, Ç. (2015). Yap-(Im) Ve Yap-(Im) İle İlişkilendirilen İfadelerin Dil Bilgisindeki Yeri, *10. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*: Ankara.
- TUNA, O. N. (1986-87). *Türk Dilbilgisi. Fonetik-Morfoloji-Yaşayan Türk Lehçeleri*. Ders Notları, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyeti Eğitimi Bölümü, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- TURAN, Z. (2007). Türkçenin Yapım ve Çekim Düzeninde Yer Alan Eklerin Sınıflandırılması Nasıl Olmalıdır?, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000, 856/II*, Ankara: TDK Yayınları.
- TURAN, Z. (2018). Türk Dilinin Eklerini Sınıflandırmanın Esasları, *Türkbilig*, Sayı: 35, s. 97-110.